

מסורת הש"ס

(א) [נעיל יט: ושינא, (ב) [בכרת לט:א, (ג) [מס' ד"א פ"א, (ד) [שיריון ז'ה: 15. ממנות לו:א, (ה) [נש ולקמן סב,א, (ו) [תוספתא פ"ה, (ז) [נעיל ס. במשנה, (ח) [שמות יג, (ט) [נש"ל,]

גליון הש"ס

תוס' ר"ה רלבא מיפסקי וכו' אלא של ראש משום ש"ן. ע"י מנחות לה ע"כ מוס' ד"ה אלו מפילין:

רבינו חננאל

סוגיא כחייא בר רב דאמר נועל הרגל שאין בה הכאה, כי הרגל שיש בה הכאה הנמכה מוכחת עליה, אדר"י יוחנן קאי כוותיה, הלא תראה כיון שהביא לו רב שמן בר אבא הגמול של ימין והיה ראוי לו [לרבוהא] של שמאל, שהיון לנעול השמאל תחלה, אמר לו עשיהה השמאל מכה ואמרת בדעתך כיון שהשמאל מוכה אין לה נעילה סגדל לפיכך הבאתה לי של ימין. ש"מ דסבר ר' יוחנן כי מי שאין עליה מכה היא שיש בה נעילה סגדל, ומי שיש בה מכה שיש בה נעילה סגדל, וזמן דומינן חזינא רבא כהנא דנועל של שמאל תחתיה ואח"כ של ימין, ודומינן חזינא דנועל של ימין תחילה ואח"כ של סגדל, ומי שפיר. וקיי"ל כוותיה דרב אשי דהוא בחריז, ולא כתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת, אסיקנא לישנא בתרא אמר רב ספרא לא תימא מתניתין דקתני אם יצא אינו חייב חטאת אליבא דמנא דאמר שבת זמן תפילין הוא, אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא חיוב חטאת ליכא, מ"ט דרך מלבוש עבדן, והוצאה דרך מלבוש אינו חייב ומפורש בפרק אחרון דעירובין. ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. אוקמה רב פפא אי איתמחי גברא אפי"ג דלא איתמחי קמיעא, שרי למיפק ביה בשבת. ודיק ממתניתין דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו מן המומחה) [תמוחה] הקמיע עצמו.

(א) נראה מזה דרבינו י"ו גי' אחרת סקנינא דריי ע"כ ס"ל כחייא בר רב ז"ע.

במה אשה פרק ששי שבת

הא יש ברגלו מכה. איכא למידק דנפיק ביחיד והשתא צעי תלמודא צעי מרגליו נפיק: **סנדל לשם לער עבדי**. שלא ינגף צימדות הדרכים וינטער הילכך כשרואין אותו נולע ויודעין שיש ברגליו מכה אין מושהין אותו שטוען את השני צידו אלא מכירין צו לפי מעשיו שפרסותיו קשות ואינו מנטער צימדות הדרכים

ולא נועלו אלא משום מכה ודיו צזה

לצדו. וללשון רבותי"י אי נמי מחכו עלה

דלא חוו למכה לא שלף לה דמנטער

צימדות הדרכים מחמת המכה: **לשום פענוג עבדי**. אדם איסטניס ורך

ומכירין מתוך מעשיו שנעל נעלו אחת

שהוא איסטניס וכו ממכה מוכחת עלה

ומצינין שהמכה מונעמו מלנעול ולא

חשדי ליה. ולענין אחוכי נמי לא מחייכי

עליה: **עשיתו מכה**. ורבי יוחנן

סבירא ליה דהנועל סנדלים נועל של

שמאל תחילה ואח"כ של ימין וקס"ד

יולא קאמר ליה א"כ שאנעול זה שז

לא אנעול של שמאל אחריו והנני יוצא

ביחיד ועשית את זו של ימין כאלו

היתה זה מכה. אלמא קסבר צאותה

שיש זה מכה נועל: **ודילמא כר' חייא**

סבירא ליה. דאמר צאותה שאין זה

מכה נועל והכי קאמר ליה א"כ הריני

יולא צימדי וכו של ימין ועשית את

רגלי של שמאל כאלו יש זה מכה

דלאא ביחיד צאותה שאין זה מכה:

ואודא ר' יוחנן. דאמר עשית מכה

דשמעינן מינה דאי הוה נעיל דימין

בירשא מו לא הוה נעיל דשמאל בתריה

לטעמיה דאמר דשמאל חשיבא:

תפילין בשמאל. כדלפינן במנחות

(דף לו.) מעל ידיכה"י מלא יד כהה

דהיינו שמאל שהוא כהה לענין

תשמיש: **הוה סדר ציה**. ולא עבדינן

כר' יוחנן: **אין הלכה**. וכרבי יוחנן

צעין למעבד: **יולא ידי שניהם**.

עבדי כתרומתו: וסיים דשמאליה

וקטר. מנאל נעילת ימין קודמת

לשמאל כי מתניתא וקשירת שמאל

לשל ימין כר' יוחנן: **חולץ של שמאל**.

דזהו כדודו של ימין. כגולהו גרסינן

של ימין ברישא חוץ מחולץ: **לא סימא**

כו. בפרק בתרא דעירובין (ד' זה:)

מיימין פלוגמתייהו בגמרא: **דילמא**.

שקיל להו ממישא אס צא לפנות

וממתי להו ד' אמות: **דמומחה גברא**

ומומחה קמיע. שעשה אדם זה קמיע

זו לו' אנשים דנעשה אדם זה מומחה

שריפא ג' אנשים וזה ג' אנשים. א"נ שכתב

אדם זה ג' מיני קמיעים של ג' מיני

חלאים לג' אנשים היינו איתמחי

גברא בכל קמיעים שיעשה לעולם

ומומחה קמיעה שנעשית ט' [קמיע וז]

לג' אנשים מחולו זה צין שכתבה רופא

זה צין שכתבה רופא אחר נעשה

הקמיע מומחה: **אלא קיון דאיתמחי**

גברא. בג' מיני קמיעות לג' בני אדם

אע"ג דלא איתמחי קמיע שלא ריפא

קמיע זה אדם מעולם: **מן המומחה**.

משמע מהלם מומחה: **ולא קסני**

בזמן שאינו מומחה. דליהוי משמע

דקפיד אמומחה קמיע עצמו. קמיע אינו אלא לשון קשר ודעיקרין של שרשי סממנין נמי קריין קמיע: **ולא שניפס**. כלומר לא תימא דלא ילא אלא מי שצא עליו החולי כבר פעם אחת: **נכפה**. היינו חולי שאדם נופל מחמתו לארך ומכהו בראשו במוחו ומפילו: **אלא שלא יכפה**. שצא ממשפחת נכפין ודואג שלא יכפה:

צשיר

ר' מאיר, כדאמרינן בסיפא אלא האי תנא הוא דתניא המוצא תפילין מכניסן וזג זוג אחד איש ואחד אשה כו', עד כאן לא פליגי אלא בחדרשות וכישנות אבל באשה לא פליגי דקסברי תפילין מצות עשה שלא גרמא הוא וששים חייבות. ומכלל דבריהם למדנו שר' מאיר ור' יהודה סברי שבת זמן תפילין היא. ועל דעת מי שסבר שבת לאו זמן תפילין היא הוויא לה מצות עשה שהזמן גרמא לפי שהיא נזהגת בחול בלבד, ואולי שחייבו הנשים בה סברו כי חובתה נזהגת בכל עת ואינה מיוחדת בזמן ידוע. בפ' האשה נקנית [קדושין דף] אמרו מאן שמעת ליה דאמר תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמה ר' מאיר היא. ואמרו עוד ולר' יהודה דאמר ב' כתובין הבאין כאחד מלמדין ותפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא, מאי איכא למימר. וזה הברייתא דפליגו בה ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא עם הברייתא בתראה דהיא דברי ר' עקיבא אשכחנן [נ"א: תמצאן אף] במס' דמנוחת כפ' הקומץ את המנחה [וראה זה תמצאן] עוד בגמ' דלא תצא אשה במחט נקובה [קטן טז], אקשיה אביי לרב יוסף מדברי הברייתא. ואותביה ר' יוסף הותם קסבר ר"מ לילה זמן תפילין ושבת זמן תפילין.

במה אשה פרק ששי שבת

ס.א.

דעבד הכי עבד. פירוש^א דברייתא לא פליגא ארבי יוחנן ולא ר' יוחנן אברייתא וה"פ כתפילין אע"ג דימין חשובה לענין

צהן יד וצהן רגל וכן לענין חליצה יכול לנעול של שמאל תחילה

ברייתא נמי קמ"ל דאע"ג דשמאל חשובה לתפילין יכול לנעול של ימין

תחילה וא"ת א"כ אמאי הקפיד רבי

יוחנן על רב שמן שנתן לו של ימין

כיון דיכול לנעול איזה שירצה תחילה

ונראה לר"י דה"פ דעבד הכי עבד^ב מי

שרוצה לחבצ של שמאל משום מנאות

תפילין הרשות צידו ומי שרוצה לחבצ

של ימין יותר משום חשיבות של ימין

הרשות צידו^ג ורבי יוחנן היה דרכו

לחבצ כל שעה של שמאל יותר ורב

שמן צר אצא (לא) היה יודע מנהגו:

וס"ים דשמא"ליה וקמר. אומר

ריצ"א דדוקא לענין קשירה

הוא דחשיבא של שמאל טפי משום

דחשיבות תפילין הוא צקשירא אלל

איפכא לא ולהאי טעמא יש לנעול של

ימין תחלה במנעלים שאין צהן

קשירה: **דילמא מיפסקי ואתי**

לאיתויניהו ד' אמות ברה"ר. קשה

לר"י דלפילו לא חיישינן דילמא

מיפסקו אסור משום דזימנין

דאיטריק לצה"כ ואמי לאתמויניהו

ד"א צרה"ר דכבי אמר לקמן גבי

קמיע^ד ומתוך פי' הקונטרס משמע

דלא גרס דילמא מיפסקו ופי' דילמא

שקיל להו מראשו אס צא לפנות

והקדוש מקורצ"ל אומר דגרסינן לה

שפיר ואיטריק טעמא דמיפסקו

כתפילין של יד דאין צריך לחלוק

כשצריך^ה לצה"כ אלא שראש^ו משום

שי"ן: **ע"ד מימחי גברא ומימחי**

קמיע. ונראה לר"י שאס כתב לחש

אחד בשלש איגרות וריפאו שלשתן

ג' בני אדם כל אחד אדם אחד היינו

מומחי גברי וכאשר רפאו שלשתן

אדם אחד צעיא היא צסמוך אי

מימחי גברא או לא דדוקא לאתו

לחש הוא מומחה אצל לשאר לחשים

לא דדוקא שכתבה הוא אצל אחר לא^ז

ואס כל אחת מאיגרות ריפא שלש

פעמים אפילו אדם אחד מומחות

שלשתן ואין הלחש מומחה כל מקום

שהומחה והיינו מומחה גברא ומומחה

קמיע שקמיע זה הומחה שריפא

שלש פעמים וכחצו אדם מומחה

שכתב שלשה קמיעין והועילו שלשתן:

אע"ג דלא מימחי קמיע. נראה

דכל שכן מימחי קמיע ולא

גברא שהמחאת קמיע עדיפא

מהמחאת הרופא דמומחה לקמן

דצהמחאת קמיע פשיטא ליה דאיתמחי

אפילו צמד גברא ובאיתמחי גברא

מספקא ליה אי איתמחי בתלת קמיע

לחד גברא אי לא^א:

אע"ג דלא מימחי קמיע. קשה

לרשב"א^ב היכי משכחת לה

דאתמחי גברא ולא קמיע כיון שהאיש

מומחה לכתוב לחש זה^ג א"כ אגרת זו

שכתב ודאי תועיל ואומר ר"י דנ"מ

שאס אצד מחאתו שכתב ג' קמיעים ולא הועילו אס הומחה הקמיע מועיל

אפילו אצד אדם מחאתו: **ולא קתני בזמן שאינו מומחה**. קשה לרשב"א

דילמא לעולם צעין תרוייהו ואי הוה תני הכי הוה משמע מומחה

קמיע ולא גברא וי"ל דאינו מומחה משמע שפיר צין אגברא צין אקמיע

דהא לקמן תניא איזהו קמיע מומחה כו' ומוקמינן לה לאתמויי גברא:

כל

עין מושפט נר מצוה

לכ א מיי פ"ט מהל' שבת הלכה טו סמנ לאון סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף ו:
לכ ב טוש"ע א"ח סי' ב סעיף ד:
לכ ג שם סעיף ה:

לח ד טוש"ע א"ח סי' ד סעיף י:

לו ה מיי פ"ט מהל' שבת הלכה יד סמנ לאון סה טוש"ע א"ח סי' שא סעיף ו:
לז ו ז ה מיי וסמנ שם טוש"ע א"ח שם סעיף כה:

מוסף תוספות

א. הדרה ס"ל לרב יוסף דרבי יוחנן ברייתא שמעי ליה אלא. מי' ה"רין. ב. [דן] ברייתא לא קפידא אלא לנעולן על הסדר ושלא ינעול פעמים של ימין ופעמים של שמאל [ולכן]. מי' ה"רין. ושי' מהר"ם. ג. דלכל חד חוד איכא טעמא. מי' ה"רין. ד. של כתב. רשב"א. ה. דליכא משום בית הכסא הראיל ומוחפות עור. רשב"א. ושי' מנחות לה: מתו"ה אלן, ופי' פניין. ו. היינו רשב"א. ז. דתיב ביה. רשב"א. ח. פירשי' שעשה אדם קמיע זו לשלשה אגרות ונעשה אדם זה מומחה שריפא גברי איתמחי קמיע גברא לא איתמחי. עוד פירש רש"י לשון אחר כגון שריפא רופא זה ג' מיני חלאים בשלשה מיני קמיעין דאז מימחי גברא לכל הקמיעין גם לחלאים אחרים מידי דהוה אנגח שור וחסור וגמל נעשה מועד לכל, ומימחי קמיע כגון הקמיע ריפא חולה אחד ג' פעמים, ולא נהירא פירושו דאטו אם הוא בקי בשלשה מיני קמיעין וכי בשביל זה יחשב מומחה גם לקמיעין אחרים שאינו בקי בהם, הילכך. מוס' ה"ל"ס. ושי' פניין. ט. [דן]אין הקמיע מומחה. מוס' ה"ל"ס. י. לכל אדם. מוס' ה"ל"ס. יא. אלא דמאי דהוה דבוחא טפי נקט. מי' ה"רין. יב. לפירוש רי"ה. מוס' ה"ל"ס. ושי' מהר"ם, יג. בכל מקום. מוס' ה"ל"ס.

רב נסים גאון

אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמנא דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא וכו'. משתבח עיקר דילה במסכת עירובין בפרק המוצא תפילין [דף צו] דתניא ושמרת את חתוקה הזאת למועדה, מימים ימימה ימים ולא לילות, מימים ולא כל הימים פרט לשבתות וימים טובים דברי ר' יוסי הגלילי. ור' עקיבא כו' יוסי הגלילי סבירא ליה דאמר שבת לאו זמן תפילין היא, כמו שאמרה הברייתא דתניא ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים, ת"ל והיה לך לאות על ידך מי שצריךין אות יצאור שבתות וימים טובים שהן גופן אות. וחקורו בתלמוד לידע איזה תנא דקסבר שבת (לא) זמן תפילין. ונשאו ונתנו בדבר זה הרבה עד שקיימו כי הוא